

Vergaderjaar 2020–2021

32 813

Kabinetsaanpak Klimaatbeleid

35 334

Problematiek rondom stikstof en PFAS

Nr. 842

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 september 2021

Middels deze brief voldoe ik aan de toezegging aan lid Van der Plas (BBB) tijdens het debat over de Voorjaarsnota, om voorafgaand aan publicatie van de Miljoenennota 2022 een (uitgaven)overzicht aan te bieden voor klimaat en stikstof (Handelingen II 2020/21, nr. 97, Debat over de Voorjaarsnota 2021).

De uitgavenoverzichten voor klimaat en stikstof zijn opgenomen in de bijlage van deze brief en betreffen de stand Voorjaarsnota 2021. Dit omdat de brief voorafgaand aan de Miljoenennota wordt verzonden, waar voor het eerst de actuele standen sinds de Voorjaarsnota worden getoond.

In het overzicht is per maatregel het budgettair beslag weergegeven, waarbij ook is aangegeven op welke departementale begroting de middelen worden verantwoord. Een deel van de middelen staat nog gereserveerd op de Aanvullende Post. Het uitgavenoverzicht voor stikstof is tot en met 2030 opgenomen. Dit is gelijk aan de looptijd van het vastgestelde stikstofpakket. De klimaatmiddelen zijn conform reguliere systematiek tot en met 2025 weergegeven, omdat dit een combinatie is van reguliere middelen voor klimaatbeleid, maatregelpakketten voor uitvoering van het Urgenda-vonnis en maatregelen uit het Klimaatakkoord.

Stikstof

In april 2020 heeft het kabinet in het kader van een structurele aanpak stikstof een pakket maatregelen aangekondigd van ruim 5 miljard euro en reserveerde daarnaast bij Miljoenennota 2021 1 miljard euro extra voor de partiele bouwvrijstelling (Kamerstuk 35 334, nr. 82). Eerder zijn er bij Najaarsnota 2019 ook middelen (600 miljoen euro) gereserveerd in de begrotingsreserve stikstof ten behoeve van maatregel Gerichte Opkoop, de natuurbank en natuurimpuls. Het totaalpakket moet in de periode van 2020 tot en met 2030 bijdragen aan natuurbehoud en natuurherstel, en zorgen voor reductie van stikstofuitstoot. De aanpak beoogt daarmee een

gunstige of – waar dat nog niet mogelijk is – een verbeterde landelijke staat van instandhouding van stikstofgevoelige soorten en habitats onder de Vogel- en Habitatrichtlijn te realiseren en daarmee ruimte te creëren voor belangrijke maatschappelijke opgaven, zoals woningbouw, mobiliteit en energietransitie.

Klimaat

Sinds de aanvang van de huidige kabinetsperiode zijn op meerdere momenten middelen gereserveerd voor klimaatbeleid; bij Regeerakkoord, bij maatregelpakketten voor uitvoering van het Urgenda-vonnis en bij het Klimaatakkoord. Met de maatregelen die hierbij zijn aangekondigd, wordt beoogd het wettelijke doel van 49% CO₂-reductie in 2030 te realiseren. Het merendeel van deze middelen staat op de begrotingen van EZK, BZK, LNV en IenW. Slechts een beperkt deel van de middelen staat nog gereserveerd op de Aanvullende Post.

Het klimaatbeleid bestaat uit gerichte incidentele maatregelen en verschillende reguliere beleidsinstrumenten die direct bijdragen aan de doelstellingen van het Energieakkoord (duurzame energieproductie) en het Klimaatakkoord (CO₂-reductie).

Tot slot

De Staatssecretaris van Economische Zaken – Klimaat en Energie heeft uw Kamer op 25 juni jl. (Kamerstukken 32 813 en 35 668, nr. 810) geïnformeerd dat het kabinet maatregelen zal uitwerken die op korte termijn CO₂-reductie realiseren om ten minste een emissiereductie van 49% in 2030 in het vizier te houden. Ook is uw Kamer geïnformeerd dat zal worden bezien hoe dit proces kan worden ingepast in de augustusbesluitvorming over de begroting voor 2022. Middels de Miljoennota 2022 wordt uw Kamer geïnformeerd over de budgettaire ontwikkelingen die na publicatie van de Voorjaarsnota hebben plaatsgevonden.

De Minister van Financiën,
W.B. Hoekstra

Bijlage 1:

Uitgavenoverzicht stikstof – stand bij VJN 2021

Tabel XX Uitgavenoverzicht stikstof (x 1.000) - Stand bij VJN											
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Totaal beschikbare middelen stikstof *	68.950	875.580	1.047.050	978.600	750.320	571.900	671.900	467.900	464.900	464.900	462.900
Totale reeks op departementale begrotingen	68.950	638.680	664.350	410.100	351.820	314.400	311.900	307.900	305.900	305.900	303.900
Totale reeks reservering Aanvullende Post (AP) of reserve	0	236.900	382.700	568.500	398.500	257.500	360.000	160.000	159.000	159.000	159.000
Maatregelen volledig overgeboekt naar departementale begroting	42.700	591.630	644.350	390.100	340.020	310.500	309.000	305.000	303.000	303.000	301.000
Programma Natuur (LNV art. 22)	LNV	200.000	250.000	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000
Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (sv. stikstofdeel) (LNV)	LNV	230.000	45.000								
Verdunnen mest (LNV art. 21/23)	LNV	13.800	45.600	45.600							
Vegroten aantal uren weidegang (totaal) (LNV art. 21)	LNV	500	1.000	1.000	500						
Mestverwerking (stikstofdeel) (LNV art. 21)	LNV			2.000	2.000	2.000	5.000	1.000	1.000	1.000	1.000
PAS-melders (financiering uit reservering handhaving) (LNV art. 22)	LNV		4.800								
Gerichte opkoop (uit begrotingsreserve) (LNV art. 21/22)	LNV		95.600	249.300	800	600	200				
Natuurimpuls (uit begrotingsreserve) (LNV art. 22)	LNV	38.400	15.230	23.450	23.200	21.420	3.300				
Retrofit binnenvaart (lenW art. 18)	lenW		16.000	14.000	16.000	16.000	5.000	4.000	4.000	2.000	2.000
Waistroom zeevaart (lenW art. 26)	lenW		4.000	6.000	2.000						
Middelen deels overgeboekt naar begroting deels op AP	26.250	176.950	153.500	93.500	26.300	18.400	14.900	14.900	14.900	14.900	14.900
w.v. op begroting departementen	26.250	47.050	20.000	20.000	11.800	3.900	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900
w.v. resterend op AP of reserve	0	129.900	133.500	73.500	14.500	14.500	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Verlagen ruw eiwitgehalte veevoer (LNV art. 21/23)	LNV	2.000	22.000	22.000	22.000	5.000					
w.v. op begroting LNV		2.000	19.000	13.000	13.000	5.000					
w.v. resterend op AP (art. 55)			3.000	9.000	9.000						
Omschakelprogramma (LNV art. 21)	LNV		15.000	110.000	50.000						
w.v. resterend in reserve			10.000								
w.v. resterend op AP (art. 55)			5.000	110.000	50.000						
Programmakosten DGS (LNV art. 22/50)	LNV	17.700	21.500	21.500	21.500	21.300	18.400	14.900	14.900	14.900	14.900
w.v. op begroting LNV		17.700	21.500	7.000	7.000	6.800	3.900	2.900	2.900	2.900	2.900
w.v. resterend op AP (art. 55)				14.500	14.500	14.500	14.500	12.000	12.000	12.000	12.000
Natuurbank (uit begrotingsreserve) (LNV art. 22)	LNV	6.550	118.450								
w.v. op begroting LNV		6.550	6.550								
w.v. resterend in reserve			111.900								
Reservering voor maatregelen op AP (art. 55)	0	107.000	249.200	495.000	384.000	243.000	348.000	148.000	147.000	147.000	147.000
Landelijke beëindigingsregeling (lbv)	LNV			100.000	345.000	230.000	95.000	200.000			
Reservering pilot grondfonds (financiering uit middelen lbv)	LNV			30.000							
Stalmaatregelen	LNV				35.000	35.000	35.000	35.000	35.000	35.000	35.000
Elektrisch taxiën	lenW				7.000	1.000	1.000	1.000			
Gerichte handhaving Adblue	lenW		2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Piekbelaasters industrie	EZK		5.000	10.000	5.000						
Reservering maatregelen bouwsector en hernieuw structureel nakket			100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Handhaving			7.200	8.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
* dit bedrag bestaat uit: 24 april brief (5,2 mld), reservering bouw (1 mld.), reserve (600 mln.)											

Uitgavenoverzicht Klimaat (x 1.000)		2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totaal uitgavenkant		4.092.599	4.499.399	4.513.340	4.786.893	4.852.944	4.648.852
ELEKTRICITEIT		3.278.681	3.361.466	3.635.432	4.179.202	4.235.261	4.086.966
MEP	EZK	429	0	0	0	0	0
SDE	EZK	587.388	663.831	687.400	648.200	559.800	515.500
SDE+(+) incl. flankerend beleid en Net op Zee	EZK	1.192.654	2.272.087	2.503.508	3.132.956	3.288.976	3.215.219
Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking	EZK	0	7.365	9.928	12.481	14.743	16.758
Storting in begrotingsreserve duurzame energie	EZK	1.253.716	66.333	66.333	66.333	66.333	66.333
InvesteringsSubsidie Duurzame Energie	EZK	101.383	154.000	130.000	100.000	100.000	100.000
Missiegedreven Onderzoek Ontwikkeling en Innovatie (MOOI)	EZK	40.675	55.487	60.135	58.524	54.015	48.735
Demonstratieregeling Klimaat en Energie-innovatie (DEI+)	EZK	33.605	79.315	109.363	88.543	82.769	72.256
Hernieuwbare Energietransitie (HER+)	EZK	38.427	33.980	42.140	45.540	42.000	25.540
Maatregelen CO ₂ -reductie	EZK	303	0	0	0	0	0
Retourpremie koel- en vrieskasten	lenW	0	1.000	0	0	0	0
Bijdrage RVO.nl uitvoeringslasten MEP/SDE/SDE+/SDE++/SDE/HER+	EZK	30.101	28.068	26.625	26.625	26.625	26.625
INDUSTRIE		153.927	325.558	251.279	102.324	136.709	121.905
Compensatie indirecte kosten ETS	EZK	110.083	179.542	0	0	0	0
Verduurzaming industrie	EZK	4.844	12.288	23.936	50.744	65.429	77.725
Urgendamaatregelen industrie	EZK	9.982	86.500	35.300	18.400	11.600	10.200
Infrastructuur Duurzame Industrie	EZK	0	11.645	13.500	13.500	13.500	13.500
Stimulering van CO ₂ -reducerende maatregelen Circulaire Economie en Recycling en biobase kunststoffen en textiel	lenW	17.733	7.523	10.763	0	0	0
Chemische recycling	lenW	0	2.700	0	0	0	0
Circulaire maatregelen in de Grond, Weg en Waterbouw	lenW	0	7.500	0	0	0	0
Maatregelen in de Grond- Weg- en Waterbouw (GWW)	lenW	1.000	2.000	2.000	3.000	3.000	3.000
Ketenaanpak	lenW	3.000	3.000	3.000	5.000	5.000	5.000
Klimaatneutraal en circulair inkopen en aanbesteden	lenW	1.000	2.000	2.000	3.000	3.000	3.000
Kunststof- en textielrecycling	lenW	0	3.000	3.000	4.000	4.000	4.000
Ophoging budget subsidieregeling circulaire ketenprojecten	lenW	0	3.000	0	0	0	0
CCS, leningdeel	EZK	0	0	53.400	0	0	0
CCS, subsidiedeel	EZK	6.285	4.860	4.080	4.680	6.480	5.480
Reservering Noodfonds Bedrijven	AP	0	0	100.300	0	24.700	0

GEBOUWDE OMGEVING		430.278	357.984	330.696	231.708	177.409	165.533
Aardwarmte (SCAN-programma EBN)	EZK	15.000	15.000	17.500	17.500	25.000	0
Expertisecentrum Warmte	EZK	4.012	2.101	0	0	0	0
WarmtelinQ, subsidiedeel	EZK	0	35.000	50.000	0	0	0
WarmtelinQ, leningdeel	EZK	0	0	0	37.500	0	0
Storting in begrotingsreserve aardwarmte	EZK	0	774	0	0	0	0
Garantieregeling Aardwarmte	EZK	4.475	600	0	0	0	0
Bijdragen aan agentschappen	BZK	6.336	3.982	5.012	682	523	523
Energiebesparing huursector STEP	BZK	101.506	35.800	18.951	0	0	0
Energietransitie en duurzaamheid (Subsidies en opdrachten)	BZK	15.701	13.415	10.598	8.275	8.152	2.700
Energiebesparing Koopsector SEEH	BZK	2.490	15.500	4.500	300	3.400	800
Bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken Innovatieprogramma CO ₂	BZK	0	38	9.135	11.201	13.584	13.760
GF aardgasvrije wijken (PAW)	BZK	0	0	55.000	0	0	0
Stimuleringsregeling aardgasvrije huurwoningen (SAH)	BZK	28.796	21.000	26.000	32.500	20.000	28.000
Renovatieversneller klimaatpakkoord	BZK	0	0	9.000	18.750	29.750	39.750
Verduurzaming en ontzorging maatschappelijk vastgoed	BZK	8.000	15.000	0	0	0	0
Subsidie-regeling energiebesparing eigen huis (SEEH+) en Programma reductie energieverbruik (PRE)	BZK	146.898	77.400	7.800	4.600	0	0
Programma reductie energieverbruik (PRE) (koop en huur)	BZK	30.064	94.974	0	0	0	0
Warmtefonds	BZK	67000	27.400	114.200	97.400	74.000	77.000
Klimaatpakkoord gebouwde omgeving	BZK	0	0	3.000	3.000	3.000	3.000
MOBILITEIT		86.513	127.891	121.775	183.316	209.526	164.596
Subsidie-regeling Duurzame Scheepsbouw	EZK	2.834	6.466	6.075	4.296	1.696	1.696
Demonstratieregeling Klimaattechnologie - Klimaatenvolpe 2019	lenW	13.700	8.000	0	0	0	0
Laadinfrastructuur - Klimaatenvolpe 2019	lenW	15.000	0	0	0	0	0
Duurzame energiedragers zero-emissiebusen	lenW	2.146	2.900	11.700	14.200	14.700	12.200
Duurzame energiedragers tankinfra	lenW	1.140	3.500	5.000	6.500	8.700	5.000
Duurzame logistiek	lenW	4.885	13.000	15.000	20.000	20.000	15.000
Verduurzaming personenmobiliteit	lenW	7.800	10.000	10.000	11.000	11.500	10.000
Klimaatpakkoord: Elektrisch Vervoer	lenW	3.699	6.000	6.000	6.000	6.940	6.820
Klimaatpakkoord: nieuwe elektrische auto's	lenW	7.261	18.250	9.000	24.870	41.750	46.750
Klimaatpakkoord: 2. hands elektrische auto's	lenW	6.168	15.000	9.000	32.750	37.750	2.750
Klimaatpakkoord: Bestel en Vracht	lenW	120	17.300	25.000	38.700	41.490	44.380
Aavulling klimaatpakkoord: Fietsparkeren	lenW	0	25.000	25.000	25.000	0	0

Maatregelen in de Grond-Weg- en Waterbouw	lenW	16.500	0	0	0	0	0
Campagne veilige, zuinige, stille banden op spanning	lenW	514	775	0	0	0	0
Campagne het nieuwe rijden	lenW	200	1.700	0	0	0	0
Versterken overige gedragsmaatregelen, monitoring en evaluatie	lenW	2.046	0	0	0	0	0
Bijdrage RWS	lenW	2.500	0	0	0	0	0
Reservering duurzame logistiek	AP	0	0	0	0	25.000	20.000
LANDBOUW EN LANDGEBRUIK		135.369	332.007	180.465	98.357	99.755	129.308
Innovatieagenda Energie	LNV	5.761	13.510	9.666	12.016	11.916	11.916
Marktintroductie energie innovaties (MEI)	LNV	3.764	6.039	5.889	5.789	5.539	5.539
Energie-efficiency glastuinbouw (EG)	LNV	9.367	34.818	14.856	14.856	14.856	23.354
Subsidiereregeling sanering varkenshouderijen (klimaatdeel)	LNV	25.137	154.696	4.465	0	0	0
Subsidiereregeling brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen	LNV	2.049	13.748	15.853	19.820	18.518	51.637
Geïntegreerde aanpak methaan en ammoniak via voer- en dierspoor pilots en demo's en randvoorwaarden voor verdienmodel klimaatvriendelijke producten*	LNV	178	9.718	10.603	9.459	8.609	8.805
Bodem (bodembestof) en klimaatadaptatie	LNV	1.378	6.845	4.910	3.110	1.960	2.060
Kunstmestvervanging (klimaatdeel)	LNV	0	500	3.000	4.000	4.000	3.500
Adviesverlening ondernemers ikv kringlooplandbouw en tegengaan voedselverspilling**	LNV	5.235	4.109	4.227	4.227	4.227	4.227
Versterken bomen, bos, natuur	LNV	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	3.500
Aanpak veenweideproblematiek en impuls veenweidegebieden	LNV	76.500	62.024	10.496	8.580	7.630	3.770
Gerichte Opkoop	LNV	0	20.000	80.000	0	0	0
Reservering veenweidegebieden	AP	0	0	10.500	10.500	16.500	11.000
Sectoroverstijgende en overige maatregelen		7.831	4.232	2.368	2.368	2.368	2.368
MJA3 / MEE / Uitvoeringsprogramma Energiebesparing	EZK	2.249	1.860	2.368	2.368	2.368	2.368
MKB-vouchers	EZK	0	500	0	0	0	0
Uitvoeringskosten voor RVO.nl voor de ophoging van de MIA en de VAMIL	lenW	300	0	0	0	0	0
Verbetering en optimalisatie industriële wasproces van plastic verpakkingen	lenW	0	1.872	0	0	0	0
Subsidiereregeling Energiebesparing en duurzame energie sportaccommodaties	EZK	32	0	0	0	0	0
Bijdrage aan RVO.nl uitvoeringslasten Energieakkoord/Klimaatakkoord	EZK	5.250	0	0	0	0	0

---

*De enveloppegelden voor Integrale aanpak methaan en ammoniak, brongerichte maatregelen pilots en demo's en randvoorwaarden voor verdienmodellen klimaatvriendelijke producten zijn samengevoegd binnen één begrotingsinstrument. De budgetten voor 2021 en verder voor klimaat op dit instrument - gecorrigeerd voor stikstofmiddelen voor extra uren weidegang - zijn weergegeven op stand julibrief 2021; 2020 betreft hoofdzakelijk realisatie middels overboekingen naar andere (kennis- en innovatie-)instrumenten. Ook voor 2021 en 2022 zijn overboekingen verwerkt in het kader van de uitvoering van bestedingenplannen, waardoor het budget lager is. Bij de realisatie zullen telkens de gerealiseerde overboekingen worden weergegeven naast de belasting van het begrotingsinstrument om een goed beeld te geven van de uitgaven.

**Reguliere LNV-middelen, die bijvoorbeeld ook al voor het Voedingscentrum waren bestemd, zijn ook in de reeks opgenomen. Dit omdat bij het desbetreffende begrotingsinstrument ook met reguliere uitgaven onder andere verspilling wordt tegengegaan.